

PHONG TRÀO CHỐNG, PHÁ ÁP CHIẾN LƯỢC Ở CẦN THƠ NĂM 1964

Phạm Đức Thuận¹

Khoa Sư phạm, Trường Đại học Cần Thơ

Email: pdthuan@ctu.edu.vn

TÓM TẮT

“Áp chiến lược” là quốc sách của Mỹ và Chính quyền Sài Gòn (CQSG) trong quá trình thực hiện chiến lược “Chiến tranh đặc biệt” (1961-1965) ở miền Nam Việt Nam, trong đó có địa bàn Cần Thơ. “Quốc sách” này được triển khai trên quy mô lớn với nhiều thủ đoạn nhằm tiêu diệt các lực lượng cách mạng miền Nam nói chung và ở Cần Thơ nói riêng. Trong năm 1964 dưới sự lãnh đạo của Đảng, bằng nhiều hình thức, quân và dân Cần Thơ đã nổi dậy phá tan từng mảng áp chiến lược, góp phần làm phá sản chiến lược “Chiến tranh đặc biệt” của Mỹ và Chính quyền Sài Gòn.

Từ khóa: Áp chiến lược, Chiến tranh đặc biệt, , Cần Thơ, 1964.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong quá trình xâm lược miền Nam Việt Nam, Mỹ cùng với chính quyền Việt Nam Cộng hòa xem việc bình định - lập áp chiến lược (ACL) là quốc sách có ảnh hưởng quan trọng đến sự thành bại của các kế hoạch xâm lược, nhất là trong giai đoạn Mỹ tiến hành chiến lược “Chiến tranh đặc biệt” (1961 - 1965) trên chiến trường miền Nam Việt Nam. Mục đích của quốc sách này là nhằm “tát nước bắt cá”, chia rẽ quần chúng nhân dân với lực lượng cách mạng, tách cán bộ cách mạng ra khỏi nhân dân, mưu đồ cô lập và tiêu diệt lực lượng cách mạng miền Nam nhằm áp đặt chủ nghĩa thực dân mới ở miền Nam Việt Nam.

Đối với Cần Thơ, một tỉnh thuộc vùng miền Tây Nam Bộ đây vốn là địa bàn chiến lược quan trọng, là chiến trường mà các lực lượng vũ trang cách mạng miền Nam và quân đội Sài Gòn đấu tranh quyết liệt, đây còn là đầu não của Bộ Tư lệnh vùng 4 chiến thuật và có sân bay quân sự lớn nhất miền Tây là sân bay Trà Nóc vốn dùng trong các cuộc hành quân càn quét khắp các tỉnh miền Tây Nam Bộ. Riêng trong giai đoạn 1964, dưới sự lãnh đạo của Trung ương Đảng Lao động Việt Nam, Trung ương Cục miền Nam, Khu ủy miền Tây Nam Bộ đã xác định Cần Thơ là trọng điểm trong phong trào chống phá ACL ở miền Tây Nam Bộ. Do đó, từ năm 1964, cuộc đấu tranh chống phá áp chiến lược ở Cần Thơ diễn ra rất quyết liệt. Thắng lợi của phong trào chống phá áp chiến lược ở Cần Thơ trong năm 1964 đã góp phần quan trọng khiến cho chiến lược “Chiến tranh đặc biệt” với quốc sách áp chiến lược thất bại trên địa bàn miền Tây Nam Bộ.

¹ NCS trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

Từ tháng 10/1961, được sự chỉ đạo từ Trung ương Đảng, Trung ương Cục miền Nam ra quyết định thành lập các Khu ủy thay cho Liên Tỉnh ủy theo đó xác định Khu ủy miền Tây Nam Bộ (mật danh T3) bao gồm các tỉnh: Vĩnh Long, Trà Vinh, Cần Thơ, Sóc Trăng, Rạch Giá và Cà Mau tương ứng với các tỉnh Vĩnh Long, Vĩnh Bình, Phong Dinh, Ba Xuyên, Kiên Giang và Rạch Giá dưới chế độ Việt Nam Cộng hòa.

2. PHONG TRÀO CHỐNG, PHÁ ÁP CHIẾN LƯỢC Ở CẦN THƠ NĂM 1964

2.1. Âm mưu của Mỹ - Chính quyền Sài Gòn

Thắng lợi của cách mạng miền Nam, trong đó có phong trào đấu tranh chống phá áp chiến lược năm 1963 đã góp phần đẩy chính quyền và quân đội Sài Gòn (QĐSG) vào cuộc khủng hoảng nghiêm trọng, tháng 11/1963 chính quyền Ngô Đình Diệm bị lật đổ. Thắng lợi này đã góp phần tác động sâu sắc đến nhận thức và làm cho các tầng lớp nhân dân, trong đó những người nông dân, các tổ chức tôn giáo, tín ngưỡng ở Cần Thơ nhận rõ hơn bộ mặt của chính quyền Ngô Đình Diệm và chính sách xâm lược của Mỹ, theo thống kê của CQSG thì đến giữa tháng 10/1963, số áp chiến lược ở địa bàn Cần Thơ như sau:

Bảng 1. Bảng Thống kê áp chiến lược tính đến tháng 10/1963

STT	ĐÔ THỊ VÀ TỈNH	Số áp chiến lược phải thực hiện	Số áp chiến lược đã thực hiện	Số áp chiến lược đang thực hiện	Số dân toàn tỉnh	Số dân trong áp chiến lược
1	Phong Dinh ²	204	96	54	395.437	205.278

Nguồn: [11] Ủy ban liên bộ đặc trách áp chiến lược (1963). *Tình hình công tác xây dựng áp chiến lược đến trung tuần tháng 10/1963*, Trung tâm lưu trữ Quốc gia II, Tp. Hồ Chí Minh.

Trong giai đoạn 1961–1963, quốc sách ACL đã gây nên sự phản đối mạnh mẽ của dân chúng ở miền Nam nói chung và ở Cần Thơ nói riêng. Phong trào chống phá ACL trên toàn miền Nam và ở Cần Thơ trong năm 1963 đã thu được nhiều kết quả quan trọng. Để đối phó, ngày 9/3/1964, Chủ tịch hội đồng quân nhân cách mạng Việt Nam Cộng hòa Nguyễn Khánh ký sắc lệnh 103-SL/CT giải tán Ủy ban Liên bộ đặc trách áp chiến lược từ cấp Trung ương đến các khu chiến thuật, dưới sự tư vấn và hỗ trợ của Mỹ hệ thống áp chiến lược được thay đổi với tên gọi mới là “ấp tân sinh” [8]. Chương trình xây dựng “ấp tân sinh” hay còn gọi là “Chương trình cải tiến dân sinh ở nông thôn” được bắt đầu từ ngày 4/1964 chia làm 2 bước [8]:

+ Bước 1: Từ tháng 4/1964 đến tháng 12/1965 sẽ hành quân càn quét trên các địa bàn trọng điểm ở Bắc Trung Bộ, Duyên hải miền Trung, Tây Nguyên và miền Tây Nam Bộ, trong đó địa bàn miền Tây Nam Bộ chủ yếu tập trung vào Phong Dinh, Vĩnh Long, Cà Mau, Kiên Giang.

²Trong giai đoạn 1954 - 1975, Chính quyền Việt Nam Cộng hòa gọi Cần Thơ là tỉnh Phong Dinh. Trung ương Cục miền Nam và Mặt trận dân tộc giải phóng miền Nam Việt Nam gọi là tỉnh Cần Thơ

+ Bước 2: Từ năm 1966 sẽ tiến công vào các vùng căn cứ, các đơn vị chủ lực của quân giải phóng, phá hủy các cơ sở quân sự của ta.

Thực hiện kế hoạch trên, CQSG đã triển khai các kế hoạch hành quân, tấn công vào các khu vực trọng yếu ở Tây Nam Bộ hòng bảo vệ những áp chiến lược tại đây và thiết lập các áp tân sinh mới theo sự chỉ đạo của Mỹ. Tháng 9/1964, tướng Nguyễn Văn Thiệu được điều về Cần Thơ làm Tư lệnh vùng 4 chiến thuật tại Cần Thơ thay cho tướng Dương Văn Đức nhằm tăng cường các hoạt động bình định nông thôn miền Tây Nam Bộ. Có thể nhận thấy rằng những thay đổi của Mỹ và CQSG từ ACL sang áp tân sinh thật chất là “bình mới rượu cũ”, một biện pháp tình thế nhằm cứu vãn quốc sách ACL.

2.2. Phong trào chống, phá áp chiến lược (áp tân sinh) ở Cần Thơ năm 1964

Nắm bắt sự chuyển biến của tình hình, tháng 12/1963, Ban Chấp hành Trung ương Đảng Lao động Việt Nam đã họp bàn về phương hướng phát triển của cách mạng miền Nam trong năm 1964. Qua phân tích âm mưu và kế hoạch mới của Mỹ - CQSG, những thuận lợi và khó khăn cũng như những bài học kinh nghiệm được đúc rút từ thực tiễn đấu tranh của quân và dân miền Nam trong những năm đầu đối phó với “Chiến tranh đặc biệt” từ năm 1961 đến năm 1963, Đảng Lao động Việt Nam chỉ rõ: “*Động viên toàn Đảng, toàn dân, toàn quân vượt qua mọi khó khăn và trên cơ sở phát triển mạnh mẽ hơn nữa ý thức giác ngộ chính trị của nhân dân, ra sức phấn đấu xây dựng lực lượng chính trị và vũ trang, làm thay đổi mau chóng lực lượng so sánh giữa ta và địch theo chiều hướng có lợi cho ta, tích cực xây dựng và mở rộng căn cứ địa đặc biệt là những địa bàn chiến lược và cơ động của quân chủ lực; tiến lên đánh tiêu diệt và làm ta rã từng bộ phận quân đội địch; phá phần lớn các áp chiến lược, làm chủ vùng rừng núi và phần lớn xã thôn đồng bằng*” [7, tr.811].

Về chống phá áp chiến lược, Nghị quyết Ban Chấp hành Trung ương nhấn mạnh mục tiêu quyết tâm phải thực hiện là: “*làm thất bại kế hoạch gom dân, lập áp chiến lược của địch, phá phần lớn các áp chiến lược, giành nhân lực, vật lực cho cách mạng, làm chủ rừng núi và phần lớn đồng bằng*.” [7, tr.812].

Thực hiện chỉ thị của Ban Chấp hành Trung ương, tháng 1/1964, Trung ương Cục miền Nam ra quyết định về nhiệm vụ chính trong năm 1964, theo đó: “*Toàn Đảng, toàn dân, toàn quân phấn đấu quyết tâm làm thất bại hoàn toàn âm mưu gom dân lập áp chiến lược của địch, phá rã toàn bộ các áp chiến lược, bảo đảm nhân tài, vật lực cho cách mạng, làm chủ phần lớn nông thôn và miền núi*” [9, tr.513].

Dưới sự lãnh đạo trực tiếp của Trung ương Cục miền Nam và Khu ủy miền Tây Nam Bộ, Tỉnh ủy Cần Thơ khẳng định quyết tâm: “*tiếp tục phá tan áp chiến lược, đi đôi với không ngừng tiêu hao, tiêu diệt sinh lực địch, làm thay đổi so sánh lực lượng tại chỗ có lợi cho ta. Về xây dựng lực lượng, Đảng bộ chủ trương không ngừng củng cố, phát triển lực lượng chính trị, binh vận của quần chúng, tăng cường xây dựng lực lượng vũ trang tỉnh, huyện, củng cố các đội du kích ở xã ấp, nâng cao trình độ đánh địch lên một bước, chú trọng đẩy mạnh tăng gia sản*”

xuất, bảo đảm cho yêu cầu cuộc kháng chiến. Đồng thời giữ vững vùng giải phóng, kiên quyết xây dựng lực lượng kháng chiến lâu dài” [2, tr.172]. Dù trong năm 1964, Mỹ và CQSG sử dụng thuật ngữ “ấp tân sinh” nhưng theo sự chỉ đạo từ Trung ương, Đảng bộ các cấp vẫn sử dụng tên gọi ACL trong các chủ trương, nghị quyết về chống, phá ACL.

Đầu năm 1964, Mỹ - CQSG đã tăng thêm lực lượng chủ lực đến Cần Thơ nâng tổng số quân chủ lực ở Cần Thơ lên đến 1.887 quân, lực lượng bảo an lên 3.326 tên, cố vấn Mỹ lên 630 tên. Quân đội Sài Gòn xây dựng kiên cố 232 đồn bót, cài cắm thám báo, gián điệp, mật vụ vào các tổ chức của nhân dân, mở nhiều cuộc càn quét quy mô từ cấp Trung đoàn trở lên, đánh phá dài ngày vùng giải phóng của ta, dùng xe bọc thép M113 đánh phá các vùng ven thị xã Cần Thơ, thị trấn Ô Môn, Thốt Nốt và trực lộ giao thông để bảo vệ hậu cứ của chúng tại Trà Nóc [4, tr. 80]. QĐSG còn sử dụng cả không quân ném bom, bắn phá làng mạc, rải chất độc hóa học xuống các tuyến kinh rạch, hủy diệt ruộng vườn, mục đích đánh bật lực lượng cách mạng Cần Thơ ra khỏi địa bàn đứng chân tại Phụng Hiệp; đồng thời lừa dân ra vùng ven để chúng lập ấp chiến lược. Trong năm 1964, địch ra sức xây dựng và củng cố thêm gần 150 ấp chiến lược ở địa bàn Cần Thơ.

Để đối phó các cuộc hành quân càn quét lập ACL và phá các đồn bót trên địa bàn Cần Thơ, đêm 4/2/1964, Đại đội 20 chủ lực tỉnh Cần Thơ do đồng chí Hồ Văn Túu làm Đại đội trưởng, kết hợp với Tiểu đoàn 96 (chủ lực quân khu 9) tập kích đánh đồn Thới Lai buộc chúng phải co cụm và gọi cứu viện, 9 giờ sáng hôm sau Đại đội 20 đánh chặn viện tại Kinh Đứng buộc chúng phải rút chạy về Cần Thơ, ta thừa cơ hội phá tan đồn Thới Lai. Kết quả trận diệt đồn đã viện tại Thới Lai - Kinh Đứng ta diệt gọn 1 đại đội bảo an, 1 tiểu đội dân vệ xã Thới Đông, 1 trung đội dân vệ của quận Cờ Đỏ tại Kinh Đứng, diệt 92 tên, thu 78 súng [4, tr. 85]. Sau chiến thắng này, Đại đội 20 vinh dự được tặng thưởng Huân chương Chiến công giải phóng hạng ba. Qua trận đánh, khí thế tiến công của quân và dân trong tỉnh đi lên, đồn Thới Lai bị hạ, nhân dân trong các ACL tại Thới Lai vùng dậy cùng với bộ đội địa phương phá rã các ACL tại đây.

Đêm 18/3/1964, du kích Vị Thanh đã đột nhập vào thị xã Vị Thanh đốt cháy 52 căn trại lính, gây cho địch nhiều tổn thất nặng nề. Trước đó, ngày 12/3/1964 du kích Vị Thanh đã bắn rơi 1 máy bay lên thẳng HU.1A của địch trong lúc máy bay này đi đổ quân càn quét về chuẩn bị đáp xuống sân bay Vị Thanh. Ngày 24/3/1964, Đại đội 23 cùng địa phương quân và du kích huyện Phụng Hiệp đã anh dũng bẻ gãy trận càn quét của địch tại Chày Đạp thuộc xã Thạnh Hòa, huyện Phụng Hiệp. Kết quả ta đã tiêu diệt và làm bị thương 255 tên địch trong đó có 5 tên Mỹ, bắn cháy 1 máy bay L.19, diệt 2 xe quân sự. Trận này Đại đội 23 và 28 phòng ngự kiên cường, giữ vững trận địa, mở ra khả năng chống càn phòng ngự trận địa ở Cần Thơ, kế hoạch thiết lập các ấp tân sinh mới tại xã Thạnh Hòa huyện Phụng Hiệp của địch không thể thực hiện được [4, tr. 89]

Ngày 16/4/1964, địa phương quân huyện Long Mỹ kết hợp du kích đánh đồn Vĩnh Chèo, diệt 1 trung đội địch, thu toàn bộ vũ khí. Ngày 28/4/1964, địa phương quân huyện Long Mỹ kết hợp du kích xã Vĩnh Tường phục kích diệt 1 đại đội bảo an địch hành quân càn quét đi

qua Ngã Ba Vĩnh Tường, các kế hoạch hành quân hòng thiết lập áp tân sinh của CQSG thất bại, không những vậy các ACL cũ còn bị ta bao vây [1, tr. 402].

Ngày 7/5/1964, Đại đội 23 chủ lực tỉnh Cần Thơ phục kích diệt gọn 1 đại đội bảo an định hành quân càn quét từ Phụng Hiệp vào vùng Cản Đất, Lái Hiếu, thu toàn bộ vũ khí. Tại huyện Châu Thành, bộ đội địa phương huyện kết hợp du kích xã chặn đánh chìm 1 tàu giặc ở khu vực xã Nhơn Ái, phá 10 ấp chiến lược, diệt 15 tên tề xã ác ôn, đưa hàng ngàn đồng bào từ ấp chiến lược về quê cũ bằm vườn, bằm ruộng. Tháng 5/1964, bộ đội địa phương huyện Phụng Hiệp dùng cách đánh đặc công tiêu diệt đồn Bàn Thạch, diệt 9 tên, bắt 3 tên, thu toàn bộ vũ khí, phá ACL Bàn Thạch [2, tr. 182].

Trong những tháng đầu năm 1964, phong trào chiến tranh du kích, chiến tranh nhân dân trên địa bàn tỉnh Cần Thơ phát triển đều khắp, bộ đội tập trung và du kích tác chiến có hiệu quả cao, phong trào tòng quân giết giặc lập công phát triển mạnh mẽ trong thanh thiếu niên, hàng ngàn thanh niên gia nhập lực lượng vũ trang tỉnh... Để đáp ứng yêu cầu của phong trào đấu tranh vũ trang, Tỉnh ủy và Tỉnh đội Cần Thơ quyết định thành lập tiểu đoàn bộ binh để có quả đấm mạnh, làm tiêu hao nhiều sinh lực địch, tạo điều kiện cho bộ đội chủ lực Khu tiêu diệt quân địch, giữ vững địa bàn và mở rộng vùng giải phóng. Ngày 24/6/1964, Tiểu đoàn Tây Đô chính thức được thành lập tại xã Phương Bình, huyện Phụng Hiệp do đồng chí Bùi Quang Đơ làm Tiểu đoàn trưởng, lời thề sắt đá của Tiểu đoàn Tây Đô: "*Ra đi là chiến thắng, đánh là tiêu diệt*".

Trong nửa năm cuối 1964, Tỉnh ủy Cần Thơ nhận định: "*Thốt Nốt là vùng đa số nhân dân theo đạo Hòa Hảo, người dân ít hiểu biết về cách mạng, nên chưa xây dựng được cơ sở cách mạng, các xã không thành lập được đội du kích*" [2, tr. 184] vì vậy Tỉnh ủy và Ban Chỉ huy quân sự Tỉnh đội quyết định đưa Tiểu đoàn Tây Đô về xã Trung An, huyện Thốt Nốt để hoạt động vũ trang tuyên truyền, xây dựng và đưa phong trào chống phá ACL ở huyện Thốt Nốt phát triển đi lên. Giữa tháng 6/1964, Tiểu đoàn Tây Đô tiến hành bao vây đồn Ba Gừa – Thốt Nốt với mục đích ngăn không cho địch tiến hành các cuộc hành quân vào vùng Thốt Nốt.

Ngày 30/6/1964, QĐSG đóng tại Tiểu khu An Giang điều 2 tiểu đoàn bảo an hành quân đến giải vây đồn Ba Gừa – Thốt Nốt, chúng quyết tâm tiêu diệt bằng được Tiểu đoàn Tây Đô. Trận chiến diễn ra quyết liệt, QĐSG dùng pháo 105 ly ở các chi khu lân cận bắn cấp tập vào trận địa và hủy diệt đồn Ba Gừa. Đến 12 giờ cùng ngày, một tiểu đoàn bảo an từ Cần Thơ chi viện tấn công quyết liệt để đánh bật Tiểu đoàn Tây Đô ra khỏi vùng Thốt Nốt. Chúng đã tổ chức nhiều đợt máy bay ném bom, bộ binh tấn công, nhưng đều bị Tiểu đoàn Tây Đô đánh bại, cuối ngày Đại đội 23 chủ lực tỉnh Cần Thơ đến chi viện, quân dân Cần Thơ kiên cường đánh bại cuộc hành quân của tiểu khu An Giang, hạ đồn Ba Gừa, đến đây các ACL ở Thốt Nốt vốn tập trung đông đảo đồng bào Phật giáo Hòa Hảo từng bước bị phá rã, tiểu đoàn Tây Đô vũ trang tuyên truyền đồng bào đứng lên phá bỏ các ACL, tuy nhiên phong trào phá ACL ở Thốt Nốt diễn ra chậm chạp do một bộ phận đồng bào Phật Giáo Hòa Hảo không có thiện cảm với lực lượng cách mạng [4, tr. 94].

Tháng 7/1964, sau đợt vận động tuyên truyền ở Thốt Nốt, Tiểu đoàn Tây Đô về kinh Lái Hiếu, Phụng Hiệp phối hợp với Trung đoàn 2 chủ lực Khu 9 phục kích trên tuyến lộ 40, đoạn Tầm Vu - Rạch Gòi nằm trên xã Thạnh Hòa, huyện Phụng Hiệp đánh tan tác đại đội bảo an từ Cần Thơ về Phụng Hiệp thực hiện chương trình bình định nông thôn, củng cố ACL. Tháng 7/1964, bộ đội địa phương huyện Phụng Hiệp kết hợp với du kích xã Tân Bình tấn công đồn Cầu Đình diệt 35 tên, thu nhiều vũ khí và đồ dùng quân sự, phá rã ACL Cầu Đình và vận động nhân dân đứng lên phá rã các ACL tại Phụng Hiệp [4, tr. 125].

Ở thị xã Cần Thơ, phong trào đấu tranh chính trị của nhân dân bùng lên mạnh mẽ đòi dân sinh, dân chủ, giải tán ACL, tiêu biểu là phong trào của nhân dân khu vực xóm Hội Linh, Cầu Cui, Mít Nài, cuối lộ 19, lộ 20, Đầu Sáu... Ngày 24/8/1964, nhân dân thị xã Cần Thơ xuống đường đấu tranh chống “Hiến Chương Vũng Tàu” của Nguyễn Khánh, hàng nghìn người có băng rôn, cờ và khẩu hiệu hô vang "Đả đảo đế quốc Mỹ xâm lược" "Đả đảo Hiến Chương Vũng Tàu..." Bọn cảnh sát không có cách nào ngăn chặn được, buộc bọn chúng đem xe thiết giáp đến cản đường và dùng xe cứu hỏa phun nước ngăn chặn cuộc biểu tình ngay trước đường Hoa Viên, đại lộ Hòa Bình [4, tr. 129]. Ngày 28/8/1964, du kích xã An Bình phối hợp với bộ đội thị xã Cần Thơ kết hợp bình vận binh vận tấn công đồn Ngã Bát, nơi đặt trụ sở tề xã An Bình, dùng chất nổ đánh sập cả đồn, tiêu diệt gọn 1 trung đội dân vệ, các ACL tại An Bình bị phá rã, thừa cơ ta xây dựng thành các ấp chiến đấu.

Ngày 2/1/1964, khoảng 400 phụ nữ huyện Bình Minh (Vĩnh Long) bơi xuống qua sông Hậu kết hợp với nhân dân thị xã Cần Thơ biểu tình chống Mỹ xâm lược và đòi Mỹ rút khỏi miền Nam Việt Nam, chống bắt lính, chống gom dân lập ACL... phong trào đấu tranh chính trị của “đội quân tóc dài” ở Vĩnh Long và Cần Thơ đã gây được tiếng vang lớn [1, tr.405]. Tháng 11/1964, địa phương quân huyện Ô Môn kết hợp bình vận với hai nội tuyến tên Sơn và Lâm đánh đồn Kinh Ngang, xã Thới Đông, huyện Ô Môn. Trận đánh không đổ máu, đạt thắng lợi trọn vẹn, ACL Kênh Ngang bị phá rã.

Những thất bại tại chiến trường Cần Thơ đã buộc QĐSG phải tiến hành chi viện cho Chi khu Đức Long, Chi khu quân sự lớn nhất trên tuyến Cần Thơ về Hậu Giang hùng bảo vệ hệ thống ACL trên địa bàn hai tỉnh này và ngăn chặn các cuộc tấn công của các lực lượng cách mạng. Trong một nỗ lực nhằm đánh quy chính sách ACL trên địa bàn Cần Thơ và bẻ gãy kế hoạch chi viện của quân đội Sài Gòn về Đức Long, ngày 4/12/1964, Tiểu đoàn Tây Đô phối hợp cùng với Trung đoàn 1 chủ lực Quân Khu 9 diệt gọn Tiểu đoàn 3, Trung đoàn 31, Sư đoàn 21 QĐSG đến chi viện Chi khu Đức Long trên lộ 40, đoạn Vĩnh Tường - Nàng Mau. Sau thất bại này lực lượng quân đội Sài Gòn đóng tại tuyến huyết mạch từ Cần Thơ về Hậu Giang rệu rã, hệ thống ACL còn lại trên địa bàn Cần Thơ – Hậu Giang không còn chỗ dựa về quân sự, mở ra thời cơ cho quân dân Cần Thơ nổi dậy đấu tranh phá bỏ hệ thống ACL trong nửa đầu năm 1965 [4, tr. 132].

Như vậy, với những đợt tiến công liên tục trong năm 1964, quân dân Cần Thơ đã đưa phong trào chống phá ACL lên tầm cao mới, theo đó khác với năm 1963, quân dân ở đây đã có

sự tiên bộ vượt bậc trong đấu tranh chính trị, đấu tranh vũ trang kết hợp 3 thứ quân trên chiến trường Cần Thơ. Các kế hoạch hành quân càn quét cấp bằng đường không, đường bộ và đường thủy của QĐSG đều bị đánh bại. Các chiến thắng quân sự quan trọng như chiến thắng An Bình, Đức Long... đã tạo thời cơ cho quân dân Cần Thơ nổi dậy phá tan từng mảng lớn áp chiến lược, góp phần vào thắng lợi chung của quân dân miền Nam trong năm 1964. Trong năm 1964, quân dân Cần Thơ đã giải phóng 82 ACL, ngăn chặn hiệu quả các cuộc hành quân lập ACL (áp tân sinh) mới của QĐSG, góp công lớn trong phong trào chống phá ACL trên địa bàn miền Tây Nam Bộ. Theo đánh giá của Khu ủy Khu 9 - Tây Nam Bộ thì: *“Những thắng lợi liên tục đó đã phá từng mảng lớn áp chiến lược ở miền Tây Nam Bộ, mở rộng vùng giải phóng liên hoàn từ Cần Thơ đến vùng Rạch Giá – Cà Mau với hơn 100 xã, trên 1.000 ACL và hơn 1.000.000 dân, đến cuối năm 1964 về cơ bản quân dân miền Tây Nam Bộ đã phá được Quốc sách áp chiến lược của địch”* [10, tr. 160]. Và theo tổng kết của Bộ chỉ huy Miền thì: *“tính chung toàn miền Nam trong năm 1964, quân dân ta đã đẩy mạnh đấu tranh quân sự và chính trị trên cả 3 vùng chiến lược, giáng cho quân Ngụy những đòn nặng nề, phá 3.695 áp chiến lược... làm thất bại cơ bản quốc sách áp chiến lược của địch. Như vậy đến cuối năm 1964 mọi nỗ lực của địch trong chiến tranh đặc biệt bị phá sản về căn bản”* [12, tr.343].

Tháng 1/1965, với chiến thắng Bình Giã ở miền Đông Nam Bộ, Mỹ và CQSG hoàn toàn bị đánh bại trong chiến lược chiến tranh đặc biệt. Bí thư thứ nhất Lê Duẩn đã đánh giá: *“Đến trận Bình Giã thì Mỹ thấy thua ta trong chiến tranh đặc biệt”* [6, tr. 185]. Về phía Mỹ, sau những tranh cãi gay gắt tại Nhà Trắng khi chiến lược “Chiến tranh đặc biệt” cáo chung trên toàn miền Nam, Tổng thống L. Johnson đã đồng ý triển khai quân Mỹ và quân đồng minh đến Việt Nam. Ngày 8/3/1965, hai tiểu đoàn lính thủy đánh bộ Mỹ (số 1 và số 3) đổ bộ cảng Đà Nẵng, đầu tháng 6/1965 quân đội Mỹ tiến vào Cần Thơ. Với những sự kiện trên thì chiến lược “Chiến tranh đặc biệt” với quốc sách ACL đã khép lại ở miền Tây Nam Bộ nói riêng và miền Nam nói chung, mở ra một thời kỳ mới trong cuộc chiến tranh Việt Nam với chiến lược “Chiến tranh cục bộ”, từ nay phong trào cách mạng ở Cần Thơ chuyển sang một giai đoạn mới.

3. KẾT LUẬN

Cần Thơ là chiến trường quan trọng trong thời kỳ chống Mỹ cứu nước ở khu vực miền Tây Nam Bộ, nhất là trong giai đoạn Mỹ - CQSG thực hiện chiến lược "Chiến tranh đặc biệt". Cần Thơ tuy không phải là địa bàn có số ACL nhiều nhất ở miền Tây Nam Bộ do đặc thù đô thị, tuy nhiên các ACL ở Cần Thơ được bảo vệ hết sức chặt chẽ và có hệ thống đốt bót dày đặc, với các lực lượng được trang bị tối tân, hiện đại. Vì vậy mà phong trào chống phá áp chiến lược của quân và dân Cần Thơ là một quá trình đấu tranh hết sức gay go gian khổ, quyết liệt. Tuy nhiên dưới sự lãnh đạo của các cấp bộ Đảng, quân và dân Cần Thơ không ngừng phát triển phong trào chống phá ACL, từng bước tiến lên đánh bại hoàn toàn chiến lược “Chiến tranh đặc biệt”.

Trong năm 1964, quân và dân Cần Thơ đã vận dụng những hình thức đấu tranh rất phong phú, bằng cả ba mũi giáp công: quân sự chính trị, binh vận trên cả ba vùng chiến lược

đặc biệt là vùng nông thôn ven thị xã Cần Thơ, Thốt Nốt và tuyến huyết mạch Cần Thơ – Hậu Giang. Với những thắng lợi quân sự quan trọng như chiến thắng An Bình, Đức Long, Phụng Hiệp... quân dân Cần Thơ đã tiến lên phá banh và phá rã hàng loạt áp chiến lược trên địa bàn cùng với đó là các hoạt động với khôi phục và mở rộng vùng căn cứ giải phóng. Phối hợp với chiến trường miền Tây Nam Bộ đẩy mạnh các đòn tiến công trên khắp các vùng nông thôn, góp phần làm suy sụp tinh thần của QĐSG và cuối cùng làm phá sản quốc sách áp chiến lược và góp phần làm thất bại hoàn toàn chiến lược “Chiến tranh đặc biệt” trên toàn miền Nam Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Ban Chỉ đạo biên soạn Lịch sử Tây Nam Bộ kháng chiến (2008). *Lịch sử Tây Nam Bộ kháng chiến (tập 2)*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [2]. Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Cần Thơ (2003). *Lịch sử Đảng bộ tỉnh Cần Thơ*, Cần Thơ.
- [3]. Ban Tổng kết Lịch sử Quân khu 9 (1995). *Quân Khu 9 - 30 năm kháng chiến 1945 – 1975*, Nxb Quân đội nhân dân, Hà Nội.
- [4]. Bộ Chỉ huy Quân sự Cần Thơ (1997). *Cần Thơ 30 năm vũ trang chống Thực dân Pháp và Đế quốc Mỹ xâm lược 1945 – 1975*, Cần Thơ.
- [5]. Ban Tổng kết Lịch sử Quân khu 9 (1995). *Quân Khu 9 - 30 năm kháng chiến 1945 – 1975*, Nxb Quân đội nhân dân, Hà Nội.
- [6]. Lê Duẩn (1993). *Về chiến tranh nhân dân Việt Nam*, Nxb CTQG, Hà Nội.
- [7]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2003). *Văn Kiện Đảng toàn tập*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [8]. Hội đồng quân nhân cách mạng (1964). “Sắc lệnh 103-SL/CT giải tán Ủy ban Liên bộ đặc trách áp chiến lược từ cấp Trung ương đến các khu chiến thuật”, Trung tâm Lưu trữ Quốc gia II, Thành phố Hồ Chí Minh.
- [9]. Nguyễn Quý (chủ biên). Trịnh Nhu, Nguyễn Văn Lan (2010). *Lịch sử Xứ uỷ Nam Bộ và Trung ương cục miền Nam (1954 - 1975)*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [10]. Nguyễn Công Thục (2006). *Phong trào chống phá Áp Chiến lược 1963-1964*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [11]. Ủy ban liên bộ đặc trách áp chiến lược (1963). *Tình hình công tác xây dựng áp chiến lược đến trung tuần tháng 10/1963*, Trung tâm lưu trữ Quốc gia II, Tp. Hồ Chí Minh.
- [12]. Viện Lịch sử quân sự Việt Nam (1997). *Lịch sử kháng chiến chống Mỹ cứu nước 1954 – 1975*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.

THE MOVEMENT AGAINST STRATEGIC HAMLETS IN CAN THO IN 1964

Pham Duc Thuan

School of Education, Can Tho University

Email: pdthuan@ctu.edu.vn

ABSTRACT

"Strategic Hamlet" is the national policy of the United States of America and the Republic of Vietnam in the process of implementing the strategy of "Special war" (1961-1965) in the South of Vietnam, including Can Tho. This plan was implemented in a large scale with many practices to destroy the revolutionary forces in Can Tho in particular and the South of Vietnam in general. In 1964, under the leadership of the Communist Party of Vietnam, Can Tho's military and residents destroyed strategic hamlets, contributing to defeat the "special war" strategy of the United States of America and the Republic of Vietnam.

Keywords: *Special War, Strategic hamlet, Can Tho, 1964.*

